

Стеценко Н.М.,
доцент кафедри інформатики та ІКТ Уманського державного педагогічного
університету імені Павла Тичини
м. Умань, Україна

Ткачук Г.В.,
доцент кафедри інформатики та ІКТ Уманського державного педагогічного
університету імені Павла Тичини
М. Умань, Україна

ФОРМУВАННЯ ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ В ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИХ ДИСЦИПЛІН

Проблема формування творчої особистості майбутніх учителів завжди була й залишатиметься однією з найактуальніших проблем теорії і практики

педагогічної науки. Цій проблемі присвячені праці вчених-педагогів В.І.Андрєєва, Ю.К.Богоявленської, Р.М.Грабовської, І.А.Зязюна, Н.В.Кузьміної, Я.О.Пономарьова, С.О. Сисоєвої, Н.Ф.Тализіної та ін., які досліджували проблему творчості та вказували на те, що лише творчий учитель здатний стимулювати розвиток творчих здібностей, пізнавального інтересу і творчої активності своїх вихованців.

Соціальні зміни, що відбулися в нашій державі, актуалізують нові завдання в сфері освіти, зумовлюють необхідність пошуку прогресивних підходів і методів, що мають забезпечити розвиток ініціативи та творчості, самостійності в прийнятті рішень, викликати інтерес до навчально-пізнавальної діяльності, вносити в процес навчання елементи дослідництва.

Широкі можливості для вирішення цих завдань закладені в циклі психолого-педагогічних дисциплін.

Зокрема, в курсі вивчення педагогіки стимулювати пізнавальну активність студентів можна різними способами. Так, на лекціях з педагогіки необхідно використовувати наряду з презентаціями проблемний підхід до викладання навчального матеріалу. Можна поставити проблемне питання або створити проблемну ситуацію, а потім крок за кроком вести студентів до пошуку відповіді. Головне, щоб всі питання були взаємопов'язані і більшість з них

вимагали роботи не пам'яті, а мислення, розмірковування. Причому, презентації, розроблені в PowerPoint, якими супроводжується лекція, дуже сприяють такій роботі. Наприклад, при висвітленні теми «Зміст освіти в національній школі» перед студентами ставиться питання: «Які основні недоліки попередньої системи освіти? Чому такою актуальною стала необхідність її оновлення?», «За допомогою яких нестандартних засобів відбувається процес залучення школярів до процесу навчання? Чи втратили (втрачатимуть у майбутньому) актуальність традиційні методи навчання і виховання підростаючого покоління?», «В чому полягає головне завдання освіти та якими домінуючими рисами ми хочемо наділити людину майбутнього, а значить, і майбутнє людство?» і ін.

Практично до кожної теми з педагогіки і психології можна розробити цілу серію проблемних запитань і в ході викладу навчального матеріалу розв'язувати їх. Дуже добре, коли до вирішення проблеми залучаються найбільш активні студенти, а не лише лектор ставить питання, роздумує над ними вголос, робить висновки та узагальнення, студенти ж при цьому тільки стежать за ходом розв'язання проблеми.

Більш широкі можливості для стимулювання пізнавальної активності всіх студентів мають семінарські заняття, якщо вони правильно організовані. Семінарські заняття можуть проходити в різних формах: семінари-диспути, семінари-конференції, евристичні бесіди, рольові та ділові ігри, включати елементи змагання між підгрупами і т.п. Важливо, щоб семінарське заняття збуджувало творчу думку, ініціативу, самостійність суджень. Питання для обговорення на семінарському занятті можуть пропонувати самі студенти, але для цього вони повинні відповідати вимогам, наприклад, таким: чітко сформульоване питання по темі семінарського заняття; основою питання може бути конкретна шкільна ситуація; кожне запропоноване питання дається з кількома варіантами розв'язання. Ефективність семінарського заняття в значній мірі залежить від викладача, правильного застосування ним прийомів та методів активізації навчально-пізнавальної діяльності. Для цього

використовують різноманітні інноваційні технології, які можна широко використовувати в будь-якій формі організації навчальних занять.

Лабораторні роботи з психолого-педагогічних дисциплін передбачають використання набутих знань на практиці, а тому їх необхідно проводити, насамперед, в основній лабораторії педагога, школі.

Підготовка студентів до відвідування школи має важливе значення. Студент повинен чітко уявляти мету заняття, його хід, результати роботи повинні підлягати перевірці з боку викладача та бути обговорені в ході семінарського чи лабораторного заняття в аудиторії. Хід обговорення дає змогу поєднати теоретичні положення з практикою, правильно оцінити конкретні педагогічні ситуації, використати потім цей матеріал на екзамені, як уміння аналізувати педагогічний досвід учителів, творчо підходити до вивчення перспектив майбутньої педагогічної діяльності.

Основний і найбільш дієвий метод стимулювання навчально-пізнавальної діяльності, розвитку творчих здібностей майбутнього вчителя – дослідницький. Порівняно з іншими методами він передбачає найбільшу напруженість думки, обов'язковість прояву рис творчої діяльності, творчого пошуку вирішення проблеми, вміння самостійно здобувати знання. В більшості випадків цей метод використовується при написанні студентами рефератів, виконання дослідницьких завдань з педагогіки і психології під час педагогічної практики, написанні курсових та дипломних робіт. Звісно, що в умовах різноманітних джерел інформації, в тому числі Інтернету, виникає спокуса плагіату, тому викладачеві слід контролювати цей процес таким чином, щоб студент був поставлений в умови творчого пошуку, а не списування. З цією метою слід ставити конкретні завдання. Наприклад, вивчити методику роботи конкретного учителя з організації самостійної роботи учнів, вивчити досвід роботи конкретної школи по вихованню навичок культури поведінки, дослідити причини різного ставлення учнів до різних уроків і т.п. В дослідженні студент має використовувати методи науково-педагогічного дослідження, вміти самостійно розробляти анкети і опрацьовувати їх.

Органічний взаємозв'язок теоретичної і практичної підготовки майбутніх учителів в кінцевому результаті втілюється в їх самостійній творчій роботі, що сприяє становленню молодого фахівця, активного перетворювача дійсності, носія духовних цінностей свого народу.

Разом з тим, ми далекі від думки, що лише за допомогою такої організації навчально-пізнавальної діяльності студентів можна сформувати творчу, ініціативну особистість – майбутнього наставника учнівської молоді. Виховати творчу особистість не просто. Для цього слід мати відповідний людський матеріал. Актуалізація вищих потреб особистості вимагає не тільки професійних, а й моральних, духовних якостей педагога, які необхідно виявляти та враховувати на етапі прийому абітурієнтів до вищих навчальних закладів педагогічного профілю, а вже потім користуватись всією багатогранністю педагогічних засобів, прийомів і методів, наповнюючи знання відповідним змістом (світоглядним, моральним, естетичним), формувати критично мислячу, творчу, з суспільно-значимою системою цінностей особистість, виробити в неї установку на творче використання здобутих знань та вмінь у майбутній професійній діяльності.

Література:

Педагогічна майстерність: підручник /І.А.Зязюн, Л.В.Крамущенко, І.В.Кривонос та ін.; за ред. І.А. Зязюна. - 2-ге вид., доп. і перероб. - К.: Вища шк., 2004. - 422 с.

Сисоєва С.О. Основи педагогічної творчості: підручник /С.О.Сисоєва. - К.: Міленіум, 2006. - 346 с.